

Profesor je pripovedoval: Vozil sem se po Mežiški dolini. Pa zaslišim žensko, ki je gledala skozi okno vlaka in rekla sopotnici: Gvaj, gvaj, Maža!

Kaj pomeni to? Čisto preprosto: Glej, glej, Meža! Ta izgovarjava je značilna za podjunsko slovensko narečje na Koroškem. Podjuna se razprostira med Karavankami in Svinjo planino (2081 m). V podjunskem narečju se pogosto spremeni samoglasnik *a* v *o*, samoglasnik *e* pa v *a*. Vzemimo zgornji primer: Glej, glej, Meža! E se spremeni v *a*, *l* pa v *v*, pa imamo: Gvaj, gvaj, Maža! — Na južnem pobočju Svinje planine se razprostira slovenska župnija Kneža. Domačini pa ne pravijo Kneža, marveč Knaža. Značilnost podjunskega narečja.

Vzemimo še druge primere: diž grâ (dež gre); kam pa grâš (kam pa greš); kam pa gvadaš (kam pa gledaš); stojâ (stojé); jaz'k kózat (jezik kazati); dávat (delati); sôm, sóma (sam, sama); pat'k (petek); mât (met; svinjska krma); svomo trasem (slamo tresem); dátela (detelja); svât (svet; sanctus), toda svet (mundus); prekvat (preklet), primerjaj Finžgar: Prekvata ovca; štu je vada (tukaj je voda); môti (mati); vsók, vsóka (vsak, vsaka); v nebesa vzav (v nebesa vzela); pa jutr dôš še anéga (pa jutri daš enega); zakój (zakaj); navóda (navada); smejól (smejali); kavóč (Podjuna severno od Drave = kovač) itd.

Takoj tu naj omenim sorodnost podjunskega narečja s štajerskim slovenskim narečjem. Tudi Prleki pravijo: navóda, vsoki, zakoj, smijoli, kovoč.

Štajerska Slovenka mi je pravila, da tudi na Štajerskem v Vuzenici, Ribnici, Sv. Antonu, po Pohorju proti Dravi pravijo: kavóč, môti, vada. Kdo ne vidi tukaj sorodnosti podjunskega slovenskega narečja s sosednjim štajerskim?

In še nekaj drugega nas spominja na sorodnost podjunščine s štajersko slovensko govorico, namreč naglas.

Na Koroškem so tri glavna slovenska narečja: podjunsko, rožansko in ziljsko. Podjunski naglas je večkrat bistveno različen od rožanskega ali ziljskega. V Rožu in v Ziljski dolini ima slovenska govorica *isti naglas* kakor na sosednjem Gorenjskem. Podjunski naglas pa je podoben sosednjemu štajerskem. Podjunčan pravi: večer, srebro, zlátó, blágo, blága, drúve (drva), jésen, vígred, účen, péčen, severno od Drave: páčen, cigán, úho, kóze, óvce, zóbi ali z'bi, n. pr. z'bi bolijo (Rožan pravi: zobí boló), ótava ali vátava, Bógu hvala, ljubezen do Bóga, nóje (noge), róje (roge), r'ke (roke) itd. Rožan in Ziljan v vseh teh primerih naglašujeta kakor Gorenjec. Rožan pravi: večír, kozé, ovcé, zobí itd.

V vseh naštetih primerih naglašuje Podjunčan na *prvem* zlogu. V drugih primerih pa *zopet* — v nasprotju z rožanskim in gorenjskim naglasom — na *zadnjem* ali *predzadnjem* zlogu, n. pr.: vilíce, mizíca, matica, hišica, Bistrica, vedrica (deža; Rožan pravi: deža), ženín, petelín (Rožan pravi: petéln).

Rožan pravi kakor Gorenjec: n'č, n't, kr'h, m's, d'm, spov'd. Podjunčan v vseh teh primerih samoglasnik jasno izgovarja, torej: nič, nit, kruh, miš, dim, spoved.

Rožan in Ziljan imata okrajšane oblike: cvetó, pojó, boló, učó itd. Rožanska pesem poje: V Celovcu na Lenti tri pavče pojo, te nove žovnirje muštrati učó. Lent ali Lend je 4 km dolg prekop, ki veže Celovec z Vrbskim jezerom: Izkopali so ga 1580. Pavče so pavke. Žovnir (iz Söldner) je vojak.

Podjunčan teh okrajšanih glagolskih oblik ne pozna, on pravi: cvetijo, pójejo, bolijo, učijo.

Rožan in Ziljan v nasprotju s Podjunčanom črko *k* pred *i* in *e* izgovarjata kot *č*, črko *h* pa kot *š*. N. pr.: pavče, čihati, činkati, čidati, čepa (kepa; Podjunčan pravi: kjápa), čpeti (kipeti), čita, veja ali puška je počila (Podjunčan pravi: póknila), ročé (roke), muše, vsoče šiše, oreše, oreš', v torč'h pa v petč'h (v torkih pa v petkih), hrušče, prosi za nas grešnče. Podjunčan v vseh teh primerih izgovarja črko *k* kot *k*, *h* pa kot *h*.

Rožan pravi: mavha; Podjunčanu se zdi ta beseda smešna, on pravi: torba. Rožan pravi: stric, Podjunčan te besede ne pozna (razen če se je naučil iz knjige), on pravi ujc in ujčej. Podjunčan pravi távoh (tudi: tavh = teloh), Rožan pravi: kúrjice. Podjunčan pravi: šinek (vrat) in besede vrat ne pozna. Podjunčan tudi besede: fletn ne pozna, ponekod pravijo namesto fletn (kar je iz nemškega): brzen. V Rožu in na

Zilji je beseda fletn v vsakdanji rabi. Podjunčan pravi: druž, Rožan in Ziljan: spet. Podjunčanu je beseda »spet« tuja. Podjunčan pravi: košoglav, Rožan: razoglav. Podjunčan pravi: glavobučen ali okrajšano: gvabučen za plešast. Podjunčan pravi tog, vsa sem toga namesto trd, trda. Podjunčan pravi: čujem, as čuva za slišim, ali si slišala. Ziljan pravi: debel, Rožan in Podjunčan pravita: tovt. Podjunčan pravi: drn in besede ruša ne pozna.

Krompirju pravijo v Podjuni: repica, v Rožu: hrušče, na Zilji pa: čompe. Namesto čeljust pravi Podjunčan: skrája, namesto seno — zeléje, namesto bolezen — boléje.

Železniški uradnik Uršič, ki je služboval v Ljubljani in je bil doma v Štebnu pri Beljaku, je nekoč potoval iz Št. Lenarta pri sedmih studencih v Ziljski dolini čez Korensko sedlo na Kranjsko. Pride na Gorenjsko in začne pogovor s prvo žensko, ki jo sreča. Že po prvih besedah ji reče: »O, vi ste pa Korošica, govorite kakor v Št. Lenartu na Koroškem.« Ona pa pravi: »Ne, Kranjica sem, tu pri nas tako govorimo!« — Na obeh straneh Korenskega sedla se govori *isto slovensko narečje!*

Od Pliberka v Podjuni do Brda v Ziljski dolini je v zračni črti nad sto kilometrov. Približno toliko kakor od Ljubljane do Maribora. Naravno je, da so si narečja, ki so si krajevno bližja, ne glede na politične (deželne ali državne) meje, tudi bolj podobna in bolj sorodna med seboj. Ni dvoma, da je podjunsko narečje sorodnejše sosednjemu štajerskemu slovenskemu narečju kakor rožanskemu ali celo ziljskemu. In rožansko in ziljsko slovensko narečje je spet sorodnejše in bolj podobno sosednjemu kranjskemu narečju kakor podjunsčini. Tudi v Kranjski gori pravijo sirk (kоруza) in čompe (krompir) kakor v sosednji Ziljski dolini. Tu in tam prebiva isti narod.

Zamejski Slovenec

OKROG PREŠERNOVE VRBE

V slovstveni zgodovini se srečujemo tudi s krajevnimi imeni. Pri kulturnih delavcih malega formata niso važna, pri večjih osebnostih pa jih moramo natančno poznati. Za njimi se namreč skriva genius loci, ki je ena od bistvenih sestavin njihove umetnosti, pri starejših piscih pa nam krajevna imena kažejo na jezikovno področje, iz katerega so zajemali in s tem usmerjali jezikovni razvoj. V tem zapisku bi rad nanizal nekaj drobnih popravkov in opozoril za gorenjski kot, ki ga kot rojak dobro poznam. Naj bodo skromen prispevek k slovarju krajevnih imen, ki ga tako občutno pogrešamo vsi: upravne oblasti, geografi, jezikoslovci in ne nazadnje slovstveni zgodovinarji.

Za Valentina Vodnika piše Grafenauer (Kratka zgod. 1917), da je bil »imenovan za lokalnega kaplana v *Gorjušah*«, Slodnjak (Pregled slov. sl. 1934), da se je »v Koprivniku seznanil s Zoisom«, Boršnikova (Pregled 1948), da je služboval »na Koprivniku nad Bohinjem« in Janež (Slov. knj. 1953), da ga je zanesla pot »v Gorjuše« (v 2. izd. popravljeno). Sedež na novo ustanovljene (l. 1791) Vodnikove duhovnije je bil v resnici na Koprivniku, ne na sosednjih Gorjušah; Koprivnik je poleg tega sestavni del Bohinja, torej ne more ležati nad njim, čeprav je hribovska vas (969 m). Edino pravilna formulacija je, da je V. V. služboval ter se seznanil s Zoisom na *Koprivniku v Bohinju*.

Za Vodnikovega sodobnika jezikoslovca in šolnika Kumerdeja sta Lgr. in za njim Boršnikova (prvi v 4. zv. SBL, druga v Pregledu slov. sl. 1948 in Kratkem bibliogr. pregledu 1955) zabeležila, da je bil rojen v *Zagorici pri Bledu*. Napaka je v tem, da so v *našem* primeru Zagorice množinsko, ne edninsko ime in da so spet sestavni del Bleda; Bled je kakor Bohinj samo skupno ime za več naselij, razvrščenih okrog jezera: za Grad (naselje pod gradom), Zagorice, Želeče, Mlino in Rečico. Prav je torej edinole: Kumerdej je bil rojen v *Zagoricah na Bledu*, kolikor se sploh ne zadovoljimo že z lokacijo: na Bledu. Priimka Kumerdej na samem Bledu dandanes ne najdemo več, pač pa je še v bližnji okolici, in sicer v vasi Ribno.

Mimogrede naj poudarim, da je prebivalec Bleda lahko samo Blejec in Bohinja Bohinjec — v takšni obliki ju poznamo tudi kot pogosten priimek — ne pa morda Blejčan in Bohinjčan, kot dostikrat slišimo in beremo. Pri krajevnem imenu Bohinj radi grešijo tudi v naglašanju; pravilni akcent je v imenovalniku na prvem, v odvisnih sklonih pa na drugem zlogu: Böhinj, iz Bohinja, v Bohinju.

Zaradi Prešernove veličine nas mora posebej zanimati njegova Vrba z ustreznimi predlogi in izpeljankami. O teh si sam, dasi pristen Gorenjec, dolgo nisem bil